

людина.

Висновки. Педагог повинен вдумливо ставитися до кожного учня, детально й старанно вивчити його характер, музичні дані, позитивні якості, інтереси і погляди. Моральне обличчя вчителя має бути бездоганим. Це дасть йому можливість знайти шлях до того, щоб завоювати довіру, заохотити учнів до навчання.

Список використаних джерел

1. Роменець В. Психологія творчості: монографія. Київ :Либідь, 2004.
2. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання. Київ : ІЗМН, 1997.
3. Учитель мистецьких дисциплін у дискурсі педагогічної майстерності: навчально- методичний посібник / І.А. Зязюн, Г. Г. Філіпук, О. М. Отич та ін.; за наук. ред., передм. і післямова О. М. Отич. Бердянськ : Бердянський державний педагогічний університет, 2013.
4. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ : Академвидав. 2014.

Кавурко Тамара,

старша викладачка, першої категорії

з музично-теоретичних дисциплін

Полтавської

ДМШ

№2

імені В. Шаповаленка (м. Полтава)

УКРАЇНСЬКЕ КОБЗАРСТВО: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Анотація. У статті розглянуто періоди розвитку кобзарства в Україні від часів Гетьманщини до сьогодення, розкрито зміст основних жанрів кобзарського мистецтва, висвітлено шляхи популяризації бандурного мистецтва в сучасній Україні, зокрема на Полтавщині, схарактеризовано творчість його славетних виконавців.

Ключові слова: українська культура, кобзарство, лірництво, бандурне мистецтво, виконавство.

Постановка проблеми. Кобзарство – символ української національної

культури, непереможності й нескореності, волелюбної вдачі українського народу, чистоти його духовних помислів. Кобзарство – унікальне явище не лише української, а й світової культури. Вчені вважають, що кобзарство своїм корінням сягає часів Київської Русі. Попередниками кобзарів були також музиканти, зображені на фресках у Софії Київській.

Виклад основного матеріалу. Першим свідченням про появу бандури на теренах України є інформація про Войташека – бандуриста, що був при дворі польського магната Х. Зборовського, датована 1580 р. Українські бандуристи були при царському дворі, у палацах вельмож, у маєтках польських і українських поміщиків. Бандура була улюбленим інструментом козаків. У Запорізькій Січі існували хори, оркестри і рапсоди-бандуристи. Також бандуристи офіційно входили до складу Війська Запорізького і разом із довбишами, сурмачами, трубачами виконували козацьку військову музику.

Кобзарі були творцями славнозвісних дум та історичних пісень, що відображали найважливіші події життя українського народу впродовж багатьох століть і закликали його на боротьбу проти поневолювачів. Сюжети дум і пісень про боротьбу проти турецько-татарських нападників і польської шляхти стали важливими історичними джерелами, створеними кобзарями – безпосередніми учасниками подій під час походів або після них. Героями творів кобзарів ставали улюблені в народі історичні постаті: Самійло Кішка, Байда, Маруся Богуславка, Богдан Хмельницький, Петро Сагайдачний, Петро Дорошенко, Іван Богун тощо. Кобзарі завжди прославляли бойові походи Війська Запорозького, а козаки над усе любили пісню. Свого розквіту мистецтво кобзарів досягло в XVI-XVII ст. в період визвольної боротьби українського народу проти татар, турок, поляків. Кобзарі супроводжували козаків у далеких походах, піснею надихали їх на боротьбу з ворогами. Кобзарями (бандуристами) і лірниками – мандрівними музикантами і співцями ставали, як правило, сліпі (повністю чи частково) люди.

Співців-бандуристів називали «народними гомерами України». Ці талановиті сліпі музиканти, мандруючи містами й селами України, співали

волелюбні думи та історичні пісні, у яких прославляли подвиги хоробрих козаків з легендарного минулого, закликали до боротьби проти гнобителів. Бандуристи об'єднувалися в братства, передаючи традиції свого мистецтва нащадкам. Відомо, що кожен кобзар чи лірник перш, ніж займатися самостійною практикою, мусив пройти науку в майстра, яка в середньому тривала три роки. На науку звичайно поступали незрячі хлопці віком 14-16 років. За час навчання, згідно із статутом братства, вони мали збирати для вчителя милостиню, переймати від нього думи, псалми, пісні, навчатися гри на інструменті, опанувати лебійському (професійна таємна мова українських сліпих народних виконавців: кобзарів, бандуристів, лірників), правила поведінки з братчиками й народом. Щоб стати лірником чи кобзарем, треба було вчитися і пройти певні випробування.

Кобзарі та лірники, яких водили хлопці-поводирі ходили по селах і містах. Вони грали й співали на ярмарках, храмових та інших святах, запрошували їх на весілля, хрестини тощо. На ярмарки та храмові свята збиралися цілі гурти лірників і кобзарів. Крім цього, вони ходили поодиночки по селах і містах, співали думи, псалми, народні історичні, суспільно-побутові, ліричні пісні-балади, а крім того, сатиричні та гумористичні пісні. А ще вони грали танці на весіллях, родинних святах, народних гуляннях. Більшість із них вміли імпровізувати, дехто і сам складав пісні. Ходили по селах кобзарі та лірники цілий рік, часом роблячи перерви лише взимку, навесні, у косовицю й жнива. Найбільше активізувалися вони в періоди календарних свят, особливо на осінньо-зимовий час, коли відбувалися весілля.

XX століття внесло свої корективи. Почали з'являтися капели бандуристів. Перша капела з'явилась у 1918 році. У період 1920-30 років переслідували кобзарів, намагаючись знищити традицію. Відродження кобзарства розпочалося наприкінці 1940-х рр. З метою популяризації кобзарства в 1995 році в Києві засновано Національну спілку Кобзарів України.

Збереженню культурних традицій та передачі мистецьких здобутків наступним поколінням в бандурному мистецтві України сприяли видатні виконавці-бандуристи ХХ століття: Василь Ємець, Гнат Хоткевич, Іван Кучугура-Кучеренко, Володимир Кабачок, Григорій Китастих, Володимир Єсіпок. Важлива роль у цій справі належить полтавському педагогу і диригентові Володимирі Кабачку (1892–1957). Організована ним в 1925 р. Полтавська капела бандуристів, вже в 1929 р. отримала звання Державної зразкової капели бандуристів Української РСР. У 1928 р. в Полтаві організувалась професійна капела бандуристів під орудою Г. Хоткевича – відомого українського культурного діяча, відомого віртуоза-бандуриста. В 1931 році на базі Полтавського музичного училища було відкрито відділ народних інструментів, до складу якого увійшло два класи – бандури та мандоліни.

До плеяди відомих бандуристів ХХ ст. Полтавщини й України в цілому належить творчість Володимира Єсіпка – випускника Полтавського музичного училища, українського співака-бандуриста (бас). В 1989 р. бандуристу було присвоєно звання заслужений артист УРСР, в 2007 р. – Народний артист України. Професор кафедри кобзарського мистецтва та бандури Київського національного університету культури і мистецтв. На сьогодні В. Єсіпок – голова Національної спілки кобзарів України.

Сьогодення сучасного бандурного мистецтва України, зокрема полтавського й харківського регіонів представляє талановита бандуристка, лауреат всеукраїнських та міжнародних конкурсів Юлія Михайлівна Хниченко. З 1996 року вона стає художнім керівником капели бандуристів «Любава» Полтавського музичного училища ім. М. В. Лисенка, працює художнім керівником тріобандуристок «Купава» (м. Харків) та «Вишиванка» (Полтавська обласна філармонія).

Висновки. Кобзарі завжди були своєрідною ланкою між минулим і сьогоденням. В наші дні мистецтво кобзарів не втратило своєї актуальності, тільки стало більш сьогоденним. Кращі традиції українського кобзарства

продовжуються в творчості сучасних майстрів бандурного мистецтва.

Список використаних джерел

1. Слюсаренко Т. О. Бандурне мистецтво в українському культурному просторі (на прикладі бандурного виконавства Слобідського регіону ХХ – поч. ХХІ ст.) : монографія. Харків: Право, 2018.
2. Українське кобзарство: методико-біографічні матеріали / [уклад. Н. О. Кліменко]; КЗ КОР «Київська обласна бібліотека для юнацтва». Київ, 2020.
2. Черногуз Я. Взяв би я бандуру. Українська культура. № 12. 1996.

Каплуновська Валентина,

викладачка по класу бандури першої категорії Полтавської ДМШ № 2 ім. В.П. Шаповаленка,

Передерій Катерина,

викладачка по класу бандури вищої категорії Полтавської ДМШ № 2 ім. В.П. Шаповаленка (м. Полтава)

АСПЕКТИ ВИКОНАВСЬКОЇ ТЕХНІКИ БАНДУРИСТА

Анотація. У статті представлено деякі аспекти методично-педагогічної роботи в класі з учнями-бандуристами, розкрито питання навчання прийомів гри на інструменті, висвітлено робота над технічною стороною виконання на прикладі гам і вправ.

Ключові слова: бандурне мистецтво, учень, техніка гри, аплікатура, слуховий контроль.

Постановка проблеми. Виховання технічної майстерності музиканта-інструменталіста є однією зі складних проблем музичної педагогіки та виконавства, а сучасна методика роботи на технікою бандуриста знаходиться фактично на стадії формування.

Рушійною силою розвитку техніки є музичний талант, музичні здібності. Талановита людина пристрасно прагне зіграти розучувану п'єсу чи етюд, чи